

3. DİL- KÜLTÜR İLİŞKİSİ

HAZIRLIK

Dil ile kültür arasında nasıl bir ilişki vardır? Kültürel varlıklar genç kuşaklara nasıl aktarılır? Bu aktarmada dilin rolü nedir? Araştırınız.

Bu konuyu 9. sınıf Türk Edebiyatının I. Ünitesi olan “Dilin İnsan Hayatındaki Yeri ve Önemi” ile ilişkilendiriniz.

Kültür nedir? Araştırınız.

AÇIKLAMALAR

Kültürün çeşitli tanımları yapılmaktadır. En genel anlamıyla kültür bir toplumun maddi ve manevi alanda ortaya koyduğu tüm eserlerdir. Toplumların yaşam biçimleri, gelenek-görenekları, kullandıkları araç gereçleri, inançları, dili, sanat anlayışı vb. kültürü oluşturur. Toplumlar yüzyıllar boyu maddi ve manevi alanda çok değerli eserler üretmişlerdir. Bu eserler gelecek kuşaklara dil sayesinde aktarılır. Örneğin İslâmiyetten önceki döneme ait destan, koşuk, sağı, savlar, Orhun Yazıtları, Dede Korkut Hikâyeleri, Yunus Emre'nin şiirleri dil sayesinde günümüze dek yaşamışlardır. Günümüz gençleri o eserleri okuyarak o dönemle ilgili bilgi sahibi olabilirler. Bu bilgilenme dil sayesinde olmaktadır. Bu bakımdan dil önemli bir kültür taşıyıcısıdır. Dilin kültürle olan ilişkisini Mehmet Kaplan şöyle açıklamaktadır:

DİL VE KÜLTÜR

Ziya Gökalp, dili kültürün temel unsuru sayar. O, bu görüşünde haklıdır. Zira dil, duygu ve düşüncenin âdeta kabıdır. Bir milletin bütün duygu ve düşünce hazinesi, dil kabına veya kalıbına dökülür ve bu dil kabı ile yerden yere, nesilden nesile aktarılır. Yazı, dilin sesini kaybeden bir vasıta olarak dilin bir parçasıdır. Fakat kültür, söz ile de bir millet arasına yayılır.

Dil, kültürün temeli olduğuna göre, bir milletin dil ile ifade ettiği sözlü, yazılı her şey kültür kavramına girer. Sabahtan akşama kadar evde, sokakta, çarşıda, iş yerinde konuşan halk, farkında olmadan dil tarlasını eker biçer. Dilin duygu ve düşünce ile dolmasının sebebi, günlük hayata çok yakın olmasıdır.

Aslında dili yaratan hayat, daha doğrusu sosyal hayattır. Anne çocuğuna bir oyuncak verir. “Bak sana otomobil getirdim.” der. Böylece çocuk, oyuncak otomobil ile beraber “otomobil” kelimesini öğrenir. Fakat dil her zaman böyle bir eşya gösterilerek öğrenilmez. Bebek etrafında manasını anlamadığı birtakım sesler duyar. Zamanla onların bir şeye tekabül ettiğini öğrenir.

Dil deyince, konuşulan ve yazılan bütün kelime ve cümleleri anlamak lazımdır. Halk günlük hayatında kelimeleri menşelerine göre ayırmaz. Onu ilgilendiren, kelimelerin manası, işe yaramasıdır. Bir bakkal dükkanında on dakika oturup halkı dinleyerek hangi kelimeleri kullandığını tespit edebilirsiniz.

Mehmet KAPLAN

Bir ülke sınırları içerisinde dil farklı biçimlerde kullanılabilir. Bu farklılığın başında konuşma dili ile yazı dili gelir.

Konuşma dili: Günlük yaşamda, evde, sokakta, çarşı pazarda kullanılan dile konuşma dili denir. Konuşma dilinde el, yüz ve vücut hareketlerine, ses tonuna, vurguya ve tonlamaya dikkat edilir. Yani bu öğeler konuşmada sözün anlatım gücünü etkiler. Konuşma dili işitme duyumuza hitap eder.

Konuşma dili kişilerin kültür düzeylerine ve bölgeden bölgeye farklılıklar gösterir. Okuma yazma oranı düştükçe dili kullanmada yöresel özellikler çoğalır. Böylece konuşmada ağız, şive ve lehçe farklılıkları görülür. Bu farklılaşmada yöresel konuşma biçimlerinden biri yazı dili olarak kabul edilir. Bugün Türkiye’de İstanbul ağız yazı dili olarak kullanılmaktadır. Çünkü İstanbul yüzyıllardan beri Osmanlı İmparatorluğu’na başkentlik yapmış bir kentimizdir. İnsanlar yüzyıllardan beri imparatorluğun pek çok yöresinden buraya göç etmişler ve işleyip geliştirerek güzel bir dil oluşturmuşlardır.

Dil nasıl farklılıklar gösterir? Konuşma ve yazı dili ne demektir?

Dillerde coğrafya ve toplumsal ayrılıklar nedeniyle farklılaşmalar olur. Sözcükler, bölgeden bölgeye farklı biçimlerde söylenir. Bu farklılaşmadan lehçeler meydana gelir: Çağatay lehçesi, Azeri lehçesi, Anadolu lehçesi gibi. Bir lehçeye bağlı kentler, ilçeler ve hatta köyler arasında dahi söyleyiş farklılıkları görülür. Bu farklılıklardan şiveler, ağızlar oluşur. Örneğin,

- Ben söyliyemem, becelliyemem.
- Bi sene İskenderiye’de yesir kaldım.
- Babamnan sokâ gidicam.
- Napacan? vb.

Yazı dili: Yazı dili resmî yazışmalarda, gazete ve dergi yazılarında kullanılan dildir. Yazı dili görme duyusuna hitap eder. Yazı dilinde noktalama işaretlerine ve yazım kurallarına dikkat edilir. Konuşma diline göre uzun cümleler kullanılır.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

- * Dille kültür arasındaki ilişkiyi söyleyiniz.
- * Kullanımda ortaya çıkan dil türleri nelerdir? Yazı dili, konuşma dili ne demektir?
- * Dillerde coğrafya ve toplumsal yapıya bağlı olarak ne gibi ayrılıklar görülür?

ÖZET

Duygu, düşünce ve isteklerin anlaşılması için yazı, konuşma, görsel ve işitsel araçlarla iletilmesine iletişim denir. İletişimin kurulmasında dört temel öge kullanılır. Sözü söyleyen kişi kaynak, söylenen söz (mesaj, ileti), sözü alan bir alıcı ve iletişimin kurulduğu ortam vardır.

İletişimin en güçlü olanı dille yapılan iletişimdir. Dil; duygu, düşünce ve istekleri karşımızdaki kişiye aktarmak için kullandığımız bir iletişim aracıdır. Dil insanlara özgü bir iletişim aracıdır. Doğadaki canlılar birtakım sesler çıkartarak anlaşılır. İnsanlar da kendi aralarında konuşarak, yazarak iletişim kurarlar.

Dilin kültürle güçlü bir ilişkisi vardır. Bir toplumun maddî ve manevî alanda ortaya koyduğu eserlerin tümüne kültür denir. Kültürel varlıklar dil sayesinde aktarılır. Bir ülke sınırları içerisinde dil farklı biçimlerde kullanılabilir. Bu farklılık konuşma dili ile yazı dilinde görülür. Konuşma dili de lehçe, şive ve ağız gibi bölümlere ayrılır.

TEST I

1. Duygu, düşünce ve isteklerin karşı tarafa iletilmesine ne ad verilir?
 - A) İleti
 - B) Alıcı
 - C) İletişim
 - D) Gönderi

2. Aşağıdakilerden hangisi iletişimin öğelerinden biri değildir?
 - A) Kaynak (kişi)
 - B) Gezi
 - C) İleti
 - D) Kullanılan araç

3. Aşağıdakilerden hangisi en etkin iletişim aracıdır?
 - A) Dil
 - B) Trafik işaretleri
 - C) Plan
 - D) Flama

4. Bir toplumun maddi ve manevi alanda ortaya koyduğu tüm eserlere ne ad verilir?
 - A) Dil
 - B) Kültür
 - C) Gelenek-görenek
 - D) Din

5. Aşağıdakilerden hangisi dildeki sözcüklerin kökleri, ekleri ve yapısını inceleyen bilim dalıdır?

- A) Ses bilgisi
- B) Köken bilgisi
- C) Biçim bilgisi
- D) Anlam bilgisi

